

PERSPECTIVELE MULTIDISCIPLINARE DE CERCETARE A FENOMENULUI DE CONȘTIINȚĂ

Ecaterina Lozovanu, dr. în filos., conf. univ.

Departamentul Științe Socio-umane, Universitatea Tehnică a Moldovei

ecaterina.lozovanu@gmail.com

ecaterina.lozovanu@ssu.utm.md

MULTIDISCIPLINARY PERSPECTIVES FOR RESEARCH ON THE PHENOMENON OF CONSCIOUSNESS

Although, intuitively, consciousness is a phenomenon given in a direct form, however, it remains the most mysterious and the most difficult element to define in the universe. Consciousness is the core of contemporary science, a nut that cannot be broken with current concepts and methods. The explanatory gap is determined by the impossibility of objective science to explain feelings, the subjective nature of consciousness. This cognitive “niche” orients contemporary inter and multidisciplinary research toward examining the fundamental, universal, and inherent nature of consciousness.

Conștiința reprezintă un fenomen atât de complicat încât este foarte dificil de definit. Până în prezent natura conștiinței, mecanismul prin care apare în creier și locul său suprem în univers rămân necunoscute. Încă, în epoca Modernă R. Descartes a introdus concepția dualistă a con-

științei, conform căreia aceasta are o structură materială, reprezentată de creier și o structură imaterială, reprezentată de spirit. Aspectul material al creierului, structura neuronală, modul lui de funcționare, de percepție a lumii înconjurătoare sunt studiate de știința contemporană. În pofida dificultăților, știința a realizat anumite succese în științele biologice și fizice: teoria cuantică, teoria computațională, teoria din perspectiva biofizicii și medicinei; în neuroștiință: teoria neuronilor și a corelatelor neurale, teoria funcționalistă; în știința cognitivă și psihologie: teoria informației integrate, teoria inteligenței artificiale.

Știința a realizat unele progrese în cercetările conștiinței, dar și a manifestat limitări esențiale. Preocupările principale ale științei au fost căutarea corelațiilor dintre anumite zone ale creierului și anumite stări de conștiință. Astăzi sunt cunoscute zonele creierului ce corespund experienței conștiente de recunoaștere, de simțire a durerii, fericirii. Însă, aceasta rămâne a fi știință a corelațiilor, dar nu și a explicațiilor. Această problemă a "corelațiilor,, abordată de specialiștii din neuroștiință este numită de D. Chalmers, filosof și matematician american, "problema ușoară,, a conștiinței. Această nu abordează adevărata enigmă prin care ar fi explicat faptul "că, procesele fizice din creier sunt însoțite de conștiință,, "că, există experiența subiectivă, lumea interioară,,. Acestea sunt desemnate de către D. Chalmers "problema grea a conștiinței,, care nu poate fi rezolvată cu ajutorul științei sau cel puțin al științei actuale.

Conștiința este adevărul fundamental al existenței umane, este ceea ce dă sens vieții, dar și cel mai misterios fenomen din univers. Conștiința este un fenomen complicat nu numai din perspectivă structurală, dar și funcțională, fenomenală. Atunci când este nevoie de a lua decizii adecvate în situații extreme, conștiința trebuie să țină seama nu numai de valorile de probabilitate, de valorile hedonice sau de valorile de utilitate, ci și de valorile etice, estetice, morale și deontice. Este clar, că multe din acțiuni se desfășoară în mod automat și inconștient. Dar atunci când creierul nu dispune de algoritmi necesari procesării informațiilor, atunci când nu are la dispoziție toate informațiile necesare, atunci devine necesară intrarea în funcțiune a conștiinței. Așa dar, conștiința reprezintă instanța supremă a creierului, cu ajutorul acesteia omul poate gândi în viitor, poate spera la o lume mai bună și poate avea raporturi mai eficiente cu lumea în care trăiește.

După cum constată D. Chalmers, conștiința este legată de introspecție, de atenție, de reflexie, de controlul voluntar al acțiunilor noastre și de procesul de cunoaștere. Deși este foarte greu de definit, conștiința are anumite particularități, cum ar fi subiectivitatea, calitatea particulară a stărilor mentale, așa numita qualia și intenționalitatea. Conștiința este a noastră, de aceea, conștiința este trăită la persoana întâi. Caracterul subiectiv al

conștiinței derivă din faptul că, deși suntem indisolubil legați de mediu, noi reprezentăm un subsistem relativ autonom. Caracterul subiectiv, autentic și privat al trăirilor conștiente este reflectat de termenul *qualia*, care include caracterul inefabil, intrinsec, privat și direct. Aceasta înseamnă că conștiința este ireductibilă și nu poate fi transmisă altei persoane.

O altă caracteristică este intenționalitatea care exprimă particularitatea conștiinței de a fi orientată către ceva sau de a reprezenta ceva. Intenționalitatea reflectă orientarea către ceva ca o particularitate caracteristică fenomenelor mentale și deosebește mintea de inteligența artificială, conștiința de celelalte fenomene. Totodată, după cum au arătat foarte mulți cercetători, conștiința reprezintă o realitate particulară, care, de fapt, exprimă un alt aspect al realității. Conștiința are un caracter sintetic, foarte unitar și chiar abstract. De aceea ea ar fi ceva similar conceptelor și ideilor pe care K. Popper le include într-o lume a treia, o lume a ideilor și conceptelor.